

Ярослав Оленич

ГАЛИЦЬКА ІСТОРИЧНА СЛАВІСТИКА У 1830 – 1894 РОКАХ: ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті простежено передумови та особливості становлення й розвитку галицької історичної славістики. Визначено її предмет, основні періоди та напрямки. Проаналізовано методологію та узагальнено зміст славістичних праць галицьких учених XIX ст.

Ключові слова: Східна Галичина, слов'янознавство, галицька історична славістика, галицькі учені XIX ст.

Поставлена проблема вимагає з'ясувати дефініції цілої низки понять, які є основними категоріями славістики.

Слов'янознавство (славістика) – це комплекс наукових дисциплін, що має відповідну внутрішню єдність і включає лінгвістику, літературознавство, історію (у тому числі історію культури), а частково і деякі інші науки, що вивчають суспільне життя слов'янських народів, їх взаємовідносини один з одним і з сусідніми народами [21, с. 12]. Термін «слов'янознавство» або його відповідник – «славістика» ми вживаємо в тому значенні, як його сьогодні прийнято трактувати у слов'янських країнах, тобто не включаючи до нього власної національної історії. Слушною є така думка С. Копилова: вивчення вітчизняних сюжетів ученими кожного слов'янського народу збагачує науку про слов'ян в цілому, але це не змінює визначення названого предмета для кожного народу окремо [21, с. 13]. Відтак, йдеться про історію тієї частини української славістики, що стосується зарубіжних слов'янських народів та загальнослов'янської проблематики [57, с. 119]. В. Чорній до предмету славістики також відносить міжслов'янські зв'язки і взаємовпливи (в тому числі українсько-слов'янські взаємини), дослідження внеску слов'янознавства у створення європейської цивілізації [54, с. 237]. Характерно, що в сучасному українському слов'янознавстві залишився радянський методологічний принцип, згідно якого дослідження історії, мови, етнографії, літератури білоруського і російського народів для України не вважається слов'янознавством. Тому, для комплексного дослідження особливостей історичного розвитку кожного слов'янського народу, його внеску в світову історію вважаємо, що слід внести корективи в методологію української славістики шляхом дослідження історії Білорусії та Росії як невід'ємної складової слов'янознавства.

Своєю чергою, історична славістика, окрім вивчення політичних, економічних і соціальних аспектів буття слов'янських народів, включає у себе історію суспільної думки, культури і права [21, с. 12]. Історичне слов'янознавство як комплексна наукова дисципліна складається з різноманітних галузей історичних, етнографічних, лінгвістичних, антропологічних та інших знань. У сучасних умовах слов'янознавство є важливим елементом викладання історії народів Центральної та Південно-Східної Європи [17, с. 3].

Відомо, що в процесі розвитку слов'янознавства визначилися дві точки зору щодо її предмету. Одна із них суто філологічна – її прибічники вважали, що славістика є синонімом поняття слов'янська філологія. Основи другої, загальнокультурологічної, концепції розвитку слов'янознавства були закладені чеськими будителями й А. Міцкевичем. Прихильники цього погляду включали до славістики історію, право й етнографію. У становленні цього погляду значну роль відіграли такі вчені як П. Гулак-Артемівський, О. Бодянский, І. Срезневський, П. Прейс, В. Григорович, І. Франко [56, с. 140]. Погоджуємося з думкою С. Віднянського та С. Копилова, котрі підкреслюють, що славістика народжується як одна з форм вираження національної самосвідомості слов'янських народів, їх боротьби за національну та культурну незалежність, тож нелогічним є вилучення з поняття славістики історії та історії культури слов'ян [1, с. 99].

Вже згадуваний дослідник В. Чорній застерігає, що існує суттєва різниця між поняттями «українське слов'янознавство» і «слов'янознавство в Україні». Дослідник переконує, що під українським слов'янознавством потрібно розуміти той науковий доробок у галузі зарубіжної

славістики, що створений як в Україні, так і за її межами, українською та іншими мовами, що належить перу вчених, які усвідомлювали свою належність до української нації та незалежно від політичних поглядів та методологічної орієнтації захищали українські національні інтереси і намагалися визначити самостійне місце українців серед інших слов'ян. Поняття «слов'янознавство в Україні», є ширшим, оскільки охоплює все, зроблене на теренах України в галузі славістики, незважаючи на національну орієнтацію самих славістів. Чимало з них (зокрема, українців за походженням) були налаштовані індивідуально, а то й вороже до українських національних інтересів. У цьому випадку, очевидно, доцільно говорити про російську, польську чи австрійську славистику в Україні [57, с. 119].

Невід'ємною складовою українського слов'янознавства є галицька історична славістика XIX ст. – система наукових знань галицьких учених з проблем історії слов'янських народів. Незаперечним є факт, що розвиток історичної славістики в Східній Галичині мав свої особливості, які сьогодні часто не враховуються у загальноукраїнських наукових висновках. Саме цим зумовлена актуальність обраної тематики.

Окремі аспекти славістичних студій галицьких учених XIX ст. досліджували С. Копилов [1, 21], Г. Гербільський [5–6], Г. Дем'ян [11], З. Матисякевич [34], А. Королько [23], М. Кріль [26–32], В. Чорний [50–56], І. Галенко [2–4], О. Кравець [24–25], О. Колосовська [18–19], І. Куций [33], Р. Голик [7], Я. Оленич [36–37].

Не претендуючи на вичерпне висвітлення зазначеної проблеми, метою статті вважаємо аналіз методології та систематизацію змісту славістичного доробку галицьких учених XIX ст.

Серед дослідницьких завдань, які ставимо перед собою, виділяємо такі: з'ясувати дефініції понять «славістика», «історична славістика», «українське слов'янознавство», «слов'янознавство в Україні», «галицька історична славістика»; простежити передумови та особливості виникнення й розвитку славістики в Східній Галичині; провести періодизацію розвитку галицької історичної славістики упродовж 1830–1894 рр.; визначити представників галицької історико-славістичної думки; проаналізувати методологію та науковий стиль істориків; охарактеризувати основні напрямки галицької історичної славістики.

Виникнення і розвиток слов'янознавства як наукової дисципліни тісно пов'язані з процесами національного відродження та пожвавлення громадсько-політичного життя у країнах Східної та Центральної Європи в кінці XVIII – XIX ст. Становлення славістики в українському (руському) інтелектуальному середовищі відбувалося головним чином на дидактичному рівні. У створеному в 1787 р. при Львівському університеті закладі «*Studium Ruthenum*» (проіснував до 1809 р.), а після його закриття на теологічному факультеті для студентів, що готувалися стати греко-католицькими священиками, викладалася церковно-слов'янська мова, що виникла на основі старослов'янської мови. У процесі вивчення цієї дисципліни подавалися певні відомості про виникнення слов'янської писемності, про місіонерську та культурно-просвітницьку працю святих Кирила і Мефодія, зрештою, і про слов'янські народи взагалі [58, с. 11].

Початки академічного слов'янознавства у Львові пов'язані з іменем ученого-енциклопедиста професора Бальтазара Гакета (1740–1815), котрий упродовж вісімнадцяти років (1787–1805) працював у Львівському університеті. Як природознавець та геолог, він багато подорожував. Окрім своїх фахових наукових пошуків учений цікавився також життям, побутом, звичаями і загальним становищем слов'янських народів [58, с. 11].

До розвитку слов'янознавчої тематики в галицькій історичній думці долучилися діячі Перемишльського гуртка. «Збірку народних пісень» В. Караджича мала в той час перемишльська бібліотека І. Могильницького, який популяризував її серед інших діячів, які цікавились слов'янським фольклором. Наукові праці І. Могильницького та Й. Лозинського викликали широкий резонанс у слов'янському світі. Високо цінував І. Могильницького його учитель В. Копітар, який апробував його граматику і деякі інші праці до друку, із захопленням про нього як сподвижника писав П. Й. Шафарик, згадував П. Кеппен [20, с. 54].

Детальної характеристики заслуговують західноєвропейські ідейно-філософські течії, під впливом яких проходила наукова діяльність галицьких учених. Так, вагомим стимулом для розвитку слов'янознавчих студій галицьких учених була ідеологія Просвітництва з притаманними їй культом розуму, ідеями вдосконалення людини і суспільства шляхом вільного розвитку науки і поширення освіти, гострою критикою феодального ладу, деспотизму, національного та релігійного гноблення. Ідеологія Просвітництва простежується в історичних працях І. Вагилевича, Я. Головацького, Д. Зубрицького. Впродовж XIX ст. визначальний вплив на історичну славистику

в Галичині здійснював Романтизм. Однією із характерних його рис був пошук суспільного ідеалу в історичному минулому, неприйняття сучасної дійсності, зокрема пригнобленого становища народу, намагання пробудити свідомість сучасників за допомогою яскравих картин героїчної історії [33, с. 29]. Від 70-х рр. XIX ст. на розвиток історичної славістики в Галичині позначилася ще одна ідейно-світоглядна течія – позитивізм. Як альтернативу емоційно-піднесеному стилю історіописання доби Романтизму, позитивізм пропонував дегероїзоване бачення історичного минулого. Учені-позитивісти принесли беземоційне, але вперте та послідовне відстоювання національних інтересів засобами історичної науки [10, с. 79]. Характерні риси позитивізму простежуються передусім в історичних працях А. Петрушевича, І. Шараневича, О. Барвінського.

Значний вплив на славістичні студії галицьких науковців мала ідеологія панславізму та слов'янофільства. Конкретним виявом ідеї всеслов'янської спільності в галицькій славістичній думці стала загальноприйнята теза про спільні генетичні витоки всіх слов'янських народів. Тому, як зауважує І. Куций, в синтетичних історичних студіях та викладах стародавньої історії не помічаємо спроб виокремити етногенез русинів від інших слов'янських народів. Стародавню епоху руської історії учені Галичини розглядали лише у контексті історії слов'янських народів в цілому. «Слов'янськість» окремих історичних явищ чи процесів була для учених критерієм оцінок й мірилом вартостей [33, с. 33]. З усіх постулатів слов'янофільської доктрини в Східній Галичині особливого поширення набула теза про «зраду Польщею ідеалів Слов'янщини», що поглибило таким чином науковий інтерес до історії Польщі та українсько-польських відносин.

Виникнення і становлення галицької історичної славістики безпосередньо пов'язане з науковою діяльністю таких відомих учених, як Я. Головацький, І. Вагилевич, Д. Зубрицький, А. Петрушевич, О. Партицький, Ф. Свистун, І. Шараневич, Б. Дідицький, С. Качала, О. Барвінський. Славістичні студії названих вище дослідників припадають на перший етап власне наукової славістики (30 – 40-х років XIX ст. – 1914). Період розвитку галицької славістики упродовж XIX – першої половини XX ст. Р. Голик визначає як період формування наукової системи [7, с. 25]. Наголосимо, що предметом нашої уваги є історична славістика періоду 1830–1894 р., оскільки вже славістичний доробок М. Грушевського започаткував наступний період у розвитку слов'янознавства.

Слід наголосити, що галицькими ученими XIX ст. не було вироблено усталеного погляду на предмет слов'янознавства. Діячі «Руської трійці» українознавчу тематику вважали невід'ємною частиною слов'янської історії, а праці в галузі літератури та філології, написані народною мовою, трактувались ученими як внесок у загальнослов'янську справу. Праця «Руської трійці» на ниві слов'янської літератури та історії отримала належну підтримку від слов'янських учених: Я. Коллара, П. Шафарика, Ф. Міклошича та ін. Хорватський учений Ф. Курелац писав до Я. Головацького: «Ідіть слов'янські брати обраною стежкою, усім серцем любіть науку. Зоставайтесь здорові і будьте сумлінними і невтомними слугами у винограднику слов'янства» [22, с. 7–8]. А. Петрушевич вже звернув увагу на основні напрямки в славістиці. Історик стверджував: «З часів Г. Добнера, Ф. Дурича, Й. Добровського, К. Калайдовича, С. Лінди, А. Востокова слов'янська наука досліджувала церковну і світську історію слов'ян, а потім появились лінгвістичні й археологічні дослідження В. Копітара, Я. Коллара, П. Шафарика, Ф. Мікросича. З тих часів з'явилися нові учені в галузі слов'янської науки або славістики: І. Юнгман, О. Бодянський, І. Срезневський, В. Григорович, В. Ламанський, П. Прейс, І. Ягич» [48, с. 7]. До учених, котрі досліджували слов'янознавчу тематику, А. Петрушевич використовує визначення «славісти», «дослідники в області слов'янської науки», «любители слов'янських старожитностей». Додамо, що в ЦІАУЛ збереглися неопубліковані нотатки А. Петрушевича про відомих славістів другої половини XVIII – початку XIX ст.: В. Григоровича, М. Гриневецького та П. Лодія [35, арк. 1–5]. Галицькому історикові належить невелика за обсягом замітка про внесок в славистику В. Караджича, І. Домбровського, В. Копітара [46, с. 21, 56, 402].

Галицька історична славістика XIX ст. має свою специфіку та особливості. У провідних наукових установах Львова зберігались писемні історичні джерела з історії слов'янських народів, що вже викликало в галицьких істориків потребу до їх ґрунтовного аналізу. На особливу увагу заслуговує той факт, що галицькі історики XIX ст. володіли старослов'янською, німецькою, латинською, польською мовами, а також студіювали слов'янські й скандинавські мови. Інтерес істориків Галичини до слов'янських народів значною мірою зумовлювався революцією 1848–1849 рр. Так, Д. Зубрицький наголошував, що «в теперішній час, коли слов'янство звертає на себе всезагальну увагу, коли мало-помалу починає знайомитися зі своїми одноплемінцями, не

завадить познайомити Галичину з чорногорським народом» [14, с. 135]. Під впливом ідей «Весни народів» А. Петрушевич помістив у часописі «Пчола» й свою розвідку «Польща, Русь і Румуни» [49]. Галицькі учені перебували в тісній співпраці зі слов'янськими діячами, насамперед з В. Копітаром, Ф. Міклошичем, П. Шафариком, В. Ганкою, К. Запом, Я. Коубеком, Я. Колларом, Ф. Яхімом, М. Погодіним та ін. Прикметно, що розвиток галицької славістики відбувся в умовах германізаторської політики Австрії, відсутності фінансової підтримки дослідників з боку влади.

Особливу увагу слід звернути на методологію та науковий стиль галицьких учених XIX ст. Проаналізувавши праці цих учених, можна помітити, що історики Східної Галичини здебільшого безсистемно поєднували елементи наукового, публіцистично-полемічного, популярного й літературно-белетристичного стилів викладу. У працях більшості ж істориків спостерігаємо переплетення різноманітних стилів наукового мислення та способів історіописання: середньовічно-провіденціалістського, просвітницького, романтичного, позитивістського. Погоджуємося з І. Куцим, що для багатьох істориків Галичини періоду, що аналізуємо, ідеалом науковості була збелетризована розповідь про минуле, інколи на підставі, некритичного прочитання джерел. Чимало праць мають компілятивний характер. Для галицького читача переконливість постулатів історичної праці залежала не стільки від джерельно-доказової аргументації, скільки від літературного хисту й доступності стилю автора. Все це було типовим для історіописання доби романтизму – носіїв позитивістського ідеалу науковості, як вже наголошувалось, у Галичині було небагато. До останніх можемо зарахувати І. Шараневича та А. Петрушевича [33, с. 37–38]. Д. Дорошенко вважав галицьких учених «автодидактами» на полі історичних досліджень, оскільки для цих науковців історичні студії були ще аматорськими зацікавленнями [10, с. 181]. З галицьких істориків XIX ст. тільки О. Барвінський та І. Шараневич здобули фахову історичну освіту. Інші учені – Я. Головацький, Б. Дідицький, С. Качала обмежились богослов'ям та більшою мірою популяризували наукові знання про історію слов'ян, аніж прилучилися до її ґрунтового аналізу та осмислення. Узагальнюючі монографії з історичної славістики написали тільки О. Партицький та А. Петрушевич. «В рукописному варіанті зберігається праця І. Вагилевича «Вивід початків слов'ян від фракко-іллрійців» [11, с. 68]. Окремі епізоди з історії слов'ян, галицькі учені висвітлювали та сторінках періодичної преси «Зоря», «Пчола», «Галичанин», «Слово», «Діло».

На нашу думку, галицька історична славістика комплексно охоплює такі тематичні групи: 1. Стародавня історія та етногенез слов'ян. 2. Студії із Середньовічної та Нової історії слов'янських народів (до кінця XVIII ст.). 3. Українсько-польські стосунки XI – XVIII ст.

Науковий інтерес галицьких учених до стародавньої історії слов'ян значною мірою зумовлювався поширенням в Галичині ідеології панславізму та слов'янофільства, що посилювало тенденцію до пошуку генетичних витоків слов'ян. Стародавня історія була головним предметом досліджень О. Партицького. Досліднику належать монографії «Велика слов'янська держава перед двома тисячами літ» (1889) [38] та «Старинна історія Галичини» (1894 р.) [43]. Хронологічні рамки останньої праці охоплюють період від VII ст. до н. е. до початку II ст. н. е. Окремі аспекти стародавньої історії слов'ян О. Партицький висвітлює у статтях «Червона Русь в часах передісторичних» (1863) [45], «Гуни – предки русинів», (1890) [41], «Трацька історія в традиції слов'ян» (1891) [44], «Галичина і Поділля в другім віці по Христі» (1891) [39], «Германські впливи на наш народ» (1892) [40]. У своїй наукових працях О. Партицький сформулював концепцію гето-фракійського походження слов'ян.

Дослідження давньої історії слов'ян А. Петрушевич розпочав із публікації в 1855 р. розвідки «Слов'яни, їх стародавні поселення і утворення між ними перших слов'янських держав» [53]. Потрібно відзначити, що науковець не залишив спеціалізованої узагальнюючої монографії, у якій було б подано цілісну картину історичного минулого слов'ян. Наукові статі А. Петрушевича об'єднані в тематичні збірники: «Лінгвістично-історичні дослідження» [49], «Питання і відповіді. Бібліографічно-історичні листи» [46], «Лінгвістично-історичні роздуми» [50]. Галицький славіст запропонував власну концепцію походження слов'ян, яка поєднувала елементи азійської і наддунайської теорії етногенезу слов'ян.

Досліджуючи наукові погляди Д. Зубрицького на стародавню історію слов'ян, аналізуємо його фундаментальну працю «Критично-історична повість временних літ Червоної чи Галицької Руси» (1845) [16]. Концепцію походження слов'ян учений обґрунтував у праці «Історія стародавнього Галицько-руського князівства» [15]. Стародавня історія не була предметом зацікавлень Д. Зубрицького. Історик підкреслював, що «я не посмію змагатися з такими слов'янознавцями, як П. Шафарик, В. Копітар, В. Ганка, М. Погодін, А. Востоков» [16, с. 7]. Відтак, історичні свід-

чення про минуле слов'ян Д. Зубрицький запозичує з вище згадуваних славістів. Посилаючись на П. Шафарика, науковець твердив про автохтонність слов'янського народу на території Європи, «які ще з незапам'ятних часів, може ще за декілька століть до заснування Риму, зайняли цю територію і в ній розмножилися» [16, с. 7]. Д. Зубрицький дотримувався теорії про наддунайську прабатьківщину слов'ян. На підтвердження власної гіпотези історик наводив українські, російські та польські пісні із згадкою про Дунай [15, с. 115].

Стародавня історія слов'ян перебувала у сфері наукових зацікавлень І. Вагилевича. З'ясовуючи проблему етногенезу слов'ян, І. Вагилевич слушно зауважував: «Треба визнати, що навіть сама первісна проблема, тобто початки слов'ян, не є досі розв'язаною». У монографії «Вивід слов'ян від фракко-ілірійців» [11, с. 68] учений виклав концептуальні положення теорії фракко-ілірійського походження слов'ян. Додамо, що монографія ученого не була опублікована в повному обсязі.

Галицький історик І. Шараневич у розвідці «Слов'янські початки у нахилах Карпат» (1870) [59] звернув увагу на генетичні витоки слов'ян та їх розселення. Гіпотеза дослідника поєднувала елементи наддунайської та автохтонної теорії походження слов'ян. «Слов'яни в Бескидах одвічно перебували і відомі під іменем сарматів скіфів, венетів. Слов'яни, продовжує І. Шараневич, з придунайських країв поселились в Карпати в 334–358 pp. [59, с. 115 – 118].

Яків Головацький у наукових розвідках «Велика Хорватія або Галицько-Карпатська Русь» (1847) [8], «Карпатська Русь» (1875) виклав лише загальні погляди на стародавню історію слов'ян. Учений підтримував теорію автохтонності слов'ян. «Населення слов'ян, – читаємо у Я. Головацького, – є таке стародавнє, що без сумніву можна їх назвати первісними мешканцями» [8, с. 296]. Я. Головацький локалізував прабатьківщину слов'ян в Прикарпатті [8, с. 296].

Прихильником концепції автохтонності слов'ян був і Б. Дідицький, який переконував, що «слов'яни споконвіку займали своїми поселеннями більшу половину Європи» [12, с. 2]. Прикметно, що скіфів і сарматів учений вважав за предків слов'ян [12, с. 2]. Загалом невеликі за обсягом відомості про давнє минуле слов'ян Б. Дідицький помістив у праці «Народна історія Русі» (1868) [12].

Потрібно відзначити, що в наукових працях С. Качали, О. Барвінського, Ф. Свистуна стародавня епоха та етногенез слов'ян не отримала достатньої уваги.

У поле зору галицьких учених потрапила середньовічна та нова історія слов'ян. У славістичній спадщині дослідників широко представлені окремі аспекти історії Польщі, Чехії. Меншою мірою висвітлювались проблеми з історії полабсько-прибалтійських і південних слов'ян.

З тогочасних галицьких славістів на особливу увагу заслуговує А. Петрушевич. Історик звернув увагу на особливості утворення перших слов'янських держав – держави Само, Великої Хорватії та Білої Сербії, Великоморавії, Чехії, Польщі, Болгарії. Учений одним із перших зробив спробу проаналізувати особливості прийняття християнства в Болгарії, Чехії, Польщі. Йому належить перша узагальнююча монографія з цієї проблематики під назвою «Про запровадження християнства в Прикарпатських краях» (1882) [48]. А. Петрушевич не оминув такого важливого питання з історії Чехії, як Краледворський і Зеленогорський рукописи. В праці «Про підробні давньочеські писемні пам'ятки» (1878) [51] учений на основі детального порівняльного історико-філологічного аналізу довів, що Краледворський і Зеленогорський рукописи є фальсифікаціями.

Наукові праці І. Вагилевича з історії слов'янських країн зберігаються у рукописному варіанті. Особливу цінність для нас становлять монографії «Історія польського народу від 1058 до 1090 року» [11, с. 69], «Історія чехів» [11, с. 67]. Потрібно відзначити, що славістична спадщина І. Вагилевича охоплює історію цілої низки слов'янських народів. Так, у форматі хронологічних покажчиків зберігаються такі рукописи історика: «Історія болгарів» (521–1595), «Історія північних сербів» (454–1462); «Історія велетів» (150–1180); «Історія бодричів» (180–1416); «Історія острова Рани» (43–1404); хронологія помор'ян (без авторської назви) за 569–1278 pp.; (671–894); «Історія хорватів» (634–1699); «Історія сербів» (635–1811) [37, с. 244–245].

Омелян Партицький в розвідці «Про Білу Хорватію і Білу Сербію» (1892) намагався визначити межі цих слов'янських держав [42]. У статті «Повідомлення про чорногорський народ» (1849) [14] Д. Зубрицький подав коротку історію цього слов'янського народу, їх традиції та національний характер.

Галицькі історики досліджували українсько-польські відносини протягом XI–XVIII ст. Проблема українсько-польських взаємин є однією з аспектів слов'янознавчих студій учених і включає такі ключові питання: взаємини Київської Русі з Польщею; українсько-польські стосунки в контексті історії Галицько-Волинського князівства; інтерпретація особливостей включення

Галичини до складу польської держави; релігійно-конфесійні відносини двох слов'янських держав; польсько-козацькі війни.

Відзначимо, що учені Галичини спростували поширені в польській історіографії тези щодо української історії. З-поміж головних виділимо наступні твердження: галицькі землі споконвіку відносились до Польської держави, звідси – галицькі українці є різновидом польського народу, а українська мова – діалектом польської; постулат про захоплення Польщею галицьких земель ще у XII ст.; добровільний характер Люблінської та Берестейської унії; розбійницький характер козацьких війн; особисті причини повстання Б. Хмельницького.

Отже, галицька історична славістика XIX ст. є невід'ємною складовою українського слов'янознавства.

Проведений аналіз історичних праць галицьких учених дозволяє стверджувати, що славісти цікавились проблемою етногенезу слов'ян, вивчали стародавню, середньовічну та нову історію слов'янських народів. Науковий інтерес галицьких учених до стародавньої історії слов'ян значною мірою зумовлювався поширенням в Галичині ідеології панславізму та слов'янофільства. Розвиток та становлення галицької історичної славістики відбувався під впливом ідейно-філософських течій Просвітництва, Романтизму та позитивізму.

Головну заслугу галицьких істориків XIX ст. вбачаємо у критичному дослідженні українсько-польських відносин упродовж XI–XVIII ст. та спростування тези польських істориків про українців як регіонального підвиду польського народу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Віднянський С. Головні етапи та особливості розвитку української історичної славістики нового часу / С. Віднянський, С. Копилов // Слов'янські обрії. – Вип. 2: XIV Міжнародн. з'їзд славістів (2008 р., Охрид, Республіка Македонія): Доповіді. – К., 2008. – С. 92–111.
2. Галенко І. Викладацька діяльність Якова Головацького у Львівському університеті (в контексті розвитку українознавства і славістики) / Іраїда Галенко // Проблеми слов'янознавства. – 2008. Вип. 57. – С. 13–27.
3. Галенко І. Мовознавча славістика у Львівському університеті (1787–1939) / Іраїда Галенко // Проблеми слов'янознавства. – 2004. – Вип. 54. – С. 44–60.
4. Галенко І. Яків Головацький як славист / Іраїда Галенко // Проблеми слов'янознавства. – 2007. – Вип. 56. – С. 13–31.
5. Гербільський Г. Передова суспільна думка в Галичині (30-і – середина 40-х років XIX ст.) / Г. Гербільський. – Львів, 1959. – 160 с.
6. Гербільський Г. Розвиток прогресивних ідей в Галичині у першій половині XIX ст. (до 1848 р.) / Г. Гербільський. – Львів: Видавництво Львівського університету, 1964. – 253 с.
7. Голик Р. Формування галицької славістики в контексті наукових теорій та етнокультурних стереотипів (XX – 30-ті роки XX ст.) / Роман Голик // Проблеми слов'янознавства. – 2011. – Вип. 60. – С. 21–32.
8. Головацький Я. Велика Хорватія або Галицько-Карпатська Русь / Яків Головацький // Руска письменність. Том III. 1. Твори Маркіяна Шашкевича і Якова Головацького. Видане друге. (З додатком творів: Івана Вагилевича і Тимка Падури.). Накладом товариства «Просвіта». – Львів, 1913. – С. 296–320.
9. Головацький Я. Пережитое и перестраданное / Яків Головацький // Письменники Західної України 30 – 50-х років XIX ст. – К., 1965. – С. 229–285.
10. Дашкевич Я. Михайло Грушевський – історик народницького чи державницького напрямку? / Ярослав Дашкевич // Михайло Грушевський і розвиток української історичної науки. Збірник матеріалів конференції. – Львів, 1999. – С. 65–85.
11. Дем'ян Г. Іван Вагилевич – історик і народознавець / Григорій Дем'ян. – К.: Наукова думка, 1993. – 152 с.
12. Дідицький Б. Народная история Руси отъ начала до новѣйшихъ временъ по́сле наилучшихъ историкѣвъ составлена и издана Богданомъ А. Дѣдицкім. Часть первая. / Богдан Дідицький. – Львовъ. Изъ типографіи Ставропігійського Інститута підъ зарядомъ Стефана Гучковского, 1868. – 224 с.
13. Дорошенко Д. Огляд української історіографії / Дмитро Дорошенко. – К.: Українознавство, 1996. – 257 с.
14. Зубрицький Д. Ведомость о Черногорском народе, или Монтегринцах, вынятая из книги Господина Ковалевського / Денис Зубрицький // Пчола. – 1849. – Ч. 8 – 13. – С. 116–135.
15. Зубрицький Д. Исторія древняго Галичско-русскаго княжества. Сочиненіе Дениса Зубрицкаго. Часть первая. С приложеніемъ Родословной Картины / Денис Зубрицький. – Львов: Типомъ Ставропігійскимъ, 1852. – 210 с.
16. Зубрицький Д. Критико-историческая повесть временныхъ летъ Червонной или Галицкой Руси. Сочиненіе Дениса Зубрицкаго. Переводъ съ польскаго Д. Члена Осипа Бодянскаго. Изданіе Императорскаго общества исторіи и древностей російскихъ при Московскомъ университете. Отъ водворенія христіанства при князяхъ ь поколенія Владимира Великаго до конца XV столетія / Денис Зубрицький. – М.: Въ университетской типографіи, 1845. – XLVI + 420 + 44 с.

17. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій: Навч. Посібник / В. І. Яровий, П. М. Рудяков, В. П. Шумило та ін. Вид. 2-ге, стереотипне. – К.: Либідь, 2003. – 632 с.
18. Колосовская О. Библиотека Антония Петрушевича – универсальное славистическое собрание второй половины XIX – начала XX в. // [Електронний ресурс] <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/12345/31401/29-Kolosovskaya>.
19. Колосовська О. Формування славистичної бібліотеки Антона Петрушевича / Ольга Колосовська // Проблеми слов'язнознавства. – 2004. – Вип. 54. – С. 190–201.
20. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму: (проблема національного й інтернаціонального) / Теофіл Комаринець. – Львів: Вища школа, 1983. – 222 с.
21. Копилов С. Проблеми історії слов'янських народів в історичній думці України (остання третина XVII – початок XX ст.) / Сергій Копилов. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005. – 464 с.
22. Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–49. Видав Др. Кирило Студинський // Збірник фільольогічної секції Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. XI і XII. – Львів: Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка, 1909. – 463 с.
23. Королько А. Громадсько-політична та наукова діяльність Антона Петрушевича: дис... канд. іст. наук / 07.00.01. – Історія України / А. Королько. – Івано-Франківськ, 2002. – 200 с.
24. Кравець О. Неопубліковані листи В. Ягича до О. Барвінського / Ольга Кравець // Проблеми слов'язнознавства. – 2000. – Вип. 51. – С. 189–192.
25. Кравець О. Славистичні студії братів Барвінських / Ольга Кравець // Славистичні студії. Т. 1. Матеріали V Міжнар. славист. колокв. Львів, 14 – 16 травня. 1996 р. – Львів, 1997. – С. 10–16.
26. Кріль М. З чеської кореспонденції Якова Головацького / Михайло Кріль // Проблеми слов'язнознавства. – 1999. – Вип. 50. – С. 217–222.
27. Кріль М. Історична славистика в Україні / Михайло Кріль // Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: Здобутки і перспективи. – Львів, 2004. – С. 349–362.
28. Кріль М. М. Погодін і українські інтелектуали в Галичині (друга чверть XIX ст.) / Михайло Кріль // Україна і Росія: досвід історичних зв'язків та перспективи співробітництва: Зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2004. – С. 435–441.
29. Кріль М. Невідомий лист Якова Головацького / Михайло Кріль // Проблеми слов'язнознавства. – 2003. – Вип. 53. – С. 280–283.
30. Кріль М. Невідомі листи Івана Головацького до Антона Петрушевича / Михайло Кріль // Україна модерна. – Львів, 1999. – Ч. 2–3. – С. 350–372.
31. Кріль М. Неопублікована праця Якова Головацького «Нововідкриті відомості про св. Мефодія» / Михайло Кріль // Проблеми слов'язнознавства. – 2004. – Вип. 54. – С. 211–220.
32. Кріль М. Слов'янські народи Австрійської монархії: освітні та наукові взаємини з українцями. 1772–1867 / Михайло Кріль. – Львів: Сполом, 1999. – 296 с.
33. Куций І. Українська науково-історична думка Галичини (1830 – 1894): рецепція національної історії / Іван Куций. – Тернопіль: Джура, 2006. – 220 с.
34. Матисякевич З. Український історик Яків Головацький / Зиновій Матисякевич. – Львів: Літопис, 2002. – 154 с.
35. Нотатки А. Петрушевича про Григоровича Віктора, Гриневецького Модеста, Лодія Петра і Петрушевича Степана, становище української мови серед слов'янських мов та найдавніші початки письменства і вірувань слов'ян. 70 – 80-ті рр. XIX ст. – ЦІАУЛ, ф. 765 (колекція Петрушевича А. С.), оп. 1, спр. 12, арк. 1–5.
36. Оленич Я. Давньочеські писемні пам'ятки у славистичній спадщині Антона Петрушевича / Ярослав Оленич // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієв. – Тернопіль, 2013. – Вип. 11. – С. 314–320.
37. Оленич Я. Іван Вагилевич як славист / Ярослав Оленич // Дні науки історичного факультету, присвячені 180 – річчю заснування Київського університету: матеріали VII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених / Редкол.: чл. – кор. НАНУ, проф. В. Ф. Колесник (голова), доц. О. Ю. Комаренко (заст. голови), Є. С. Браїлян (відп. редактор) – К.: Логос, 2014. – Т. 2. – С. 241 – 245.
38. Партицький О. Велика славянська держава перед двома тисячами лѣтъ. Історична студія Омеляна Партицького. – Львів: Накладомъ автора. Зъ друкарѣ товариства имени Шевченка подъ зар. К. Беднарського, 1889. – 100 с.
39. Партицький О. Галичина і Поділя в другім віці по Христі / Омелян Партицький // Дѣло. – 1891. – Ч. 262.
40. Партицький О. Германські впливи на наш нарід / Омелян Партицький // Дѣло. – 1892. – Ч. 147.
41. Партицький О. Гуни – предки русинів / Омелян Партицький // Дѣло. – 1890. – Ч. 106 – 110.
42. Партицький О. Про Білу Хорватію і Білу Сербію / Омелян Партицький // Дѣло. – 1892. – Ч. 259, 261.
43. Партицький О. Старинна історія Галичини. Написавъ Омелян Партрицький. / Омелян Партицький. Том перший. (від VII-го віку перед христом до року 110 по христі). – Львів: З друкарні Наукового товариства імені Шевченка під зарядомъ К. Беднарського, 1894. – 372+XVI с.
44. Партицький О. Трацка історія в традиції слов'ян / Омелян Партицький // Дѣло. – 1891. – Ч. 140.
45. Партицький О. Червона Русь въ часахъ предъ-исгоричныхъ / Омелян Партицький // Галичанинъ. Літературний збірникъ издаваемъ Богданомъ Андрѣевымъ Дѣдицкимъ. Книга I. Випуск III и IV. – Львів: Типомъ Института Ставропигійского, 1863. – С. 208–226.

46. Петрушевич А. Вопросы и отвѣты. Библиографическо-историческія письма / Антон Петрушевич. – Львовъ : Издвѣніемъ Института «Народный Домъ», 1893 – 149 с.
47. Петрушевич А. Дополненія ко Сводной Галицко-Русской Летописи съ 1700 до конца Августа 1772 года / Антон Петрушевич. – Львов, 1896. – III + 423 с.
48. Петрушевич А. Краткое историческое извѣстіе о введеніи христіанства въ Предкарпатскихъ странахъ во времена св. Кирилла и Мефодія тих же учениками и проповѣдниками / Антон Петрушевич. – Львов : изъ типографіи Ставропигійского Института, 1882. – 76 с.
49. Петрушевич А. Лингвистическо-историческіи изслѣдованія о начаткахъ города Львова и окресностей його, съ воззрѣніемъ на предисторическія времена переселенія словенскихъ и румынскихъ племенъ изъ придунайскихъ странъ въ предкарпатскія области. / Антон Петрушевич. Выпускъ I – III. – Львовъ : Издвѣніемъ Института «Народный Домъ», 1893. – 660 с.
50. Петрушевич А. Лингвистическо-историческіи разсужденія / Антон Петрушевич. – Львовъ : Изъ типографіи ставропигійского Института, подъ управленіемъ О. И. Тарнавского, 1887. – 121 с.
51. Петрушевич А. О подложныхъ старочешскихъ письменныхъ памятникахъ. Суде Любуши, Евангельскомъ отрывк св. Іоанна, Краледворской рукописи и подложныхъ чешскихъ глоссахъ въ пражской рукописи Mater Verborum / Антон. Петрушевич. – Львовъ: Типография Ставропигійского Института, 1878 – 208 с.
52. Петрушевич А. Польша. Русь й Ромыны. Очерк исторический / Антон Петрушевич // Пчола. – 1849. – № 1 –2. – С. 7–28.
53. Петрушевич А. Словене, ихъ древнія жилища и образованіе между ними первыхъ словенскихъ государствъ / Антон Петрушевич // Семейная библиотека. – 1855. – Кн. 1. – С. 1–11.
54. Полещук Т. Засідання славістичної комісії НТШ (Львів, березень 2000 р.) / Тамара Полещук, Володимир Чорній // Проблеми слов'язнознавства. – Львів, 2000. – Вип. 51. – С. 221 – 240.
55. Тепляков І. Міжнародний славістичний колоквиум (Львів, травень 1998) / І.Тепляков, В.Чорній // Проблеми слов'язнознавства. – Львів, 2000. – Вип.50. – С. 267–271.
56. Федорів І. Славістичні студії Івана Франка: зміст і методологія / Ірина Федорів // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієв. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – Вип. 3. – С. 140–151.
57. Чорній В. Історія української славістики (предмет, напрями та періодизація) / Володимир Чорній // Слов'язнознавчі студії: Статті, виступи та ювілейні матеріали: З нагоди 70-річчя від дня народження / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Ін-т славістики. – Львів, 2002. – С. 119–123.
58. Чорній В. Львів як осередок слов'язнознавства / Володимир Чорній // Славістичні студії. Т.1. Матеріали V Міжнар. славіст. колокви. Львів, 14–16 травня. 1996 р. – Львів, 1997. – С. 10–16.
59. Шараневич І. Слов'янські начатки у склоновъ Карпатъ. (Речь Д-ра Исидора Шараневича, читана на педагогичномъ зъѣзде дня 18 липця 1870 въ Коломыи) / І.Шараневич. – Львів, 1870. – 12 с.

Стаття надійшла до редколегії 29.11.2014.

Ярослав Оленич

Галицкая историческая славистика 1830 – 1894 годах: предмет и методология исследования

В статье прослежены особенности становления и развития галицкой исторической славистики. Определены ее предмет, основные периоды и направления. Проанализирована методология и обобщенно содержание славистических работ галицких ученых XIX в.

Ключевые слова: Восточная Галиция, славяноведение, галицкая историческая славистика, галицкие ученые XIX в.

Yaroslav Olenych

Galician historical slavic studies in 1830–1894 years: subject and methodology of research

The undeniable fact is that the development of historical Slavic studies in Eastern Galicia had its own characteristics, which today are often not included in all scientific conclusions. That this is due to the relevance of the subject. The aim of the article is an analysis methodology and systematization content of Slavic heritage Galician scholars of the nineteenth century. In the scientific article traced the background and features of the emergence and development of Slavic Studies in Eastern Galicia, conducted periods of Galician historical Slavic studies during the 1830-1894 biennium, designated representatives Galician History and Slavic thought. The analysis of historical works by Galician scientists allows to confirm that Slavic were interested in the problem ethnogenesis of the Slavs, studied ancient, medieval and new history of the Slavic peoples.

Key words: Eastern Galicia, Slavonic, Galician historical Slavic Studies, Galician scientists of the nineteenth century.